Ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-019-и
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17)

ТАҚРИЗИ

муқаррizи расмӣ ба рисолаи илмии Акмалзода Нодирхон Носир дар мавзуи «Азонихудкуни ва исрофкорӣ: ҷанбаҳои ҷиноятӣ-ҳуқуқӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08 – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ пешниҳод шудааст.

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисосҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯйи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Мавзуи диссертатсия нақша, маводи илмию амалии дар диссертатсия истифодашуда, натиҷа, хулоса ва тавсияҳои дар доираи таҳқиқот манзуршуда ба ихтисоси 12.00.08 -Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ, мувофиқат менамояд.

Мубрами будани мавзуи диссертатсия. Тибқи меъёрҳои Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Тоҷикистон давлати иҷтимоӣ буда, барои ҳар як инсон шароити зиндагии арзанда ва инкишофи озодонаро фароҳам меорад. Ҳаёт, қадр, номус ва дигар ҳуқуқҳои фитрии инсон дахлнопазиранд. Ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрвандро давлат эътироф, риоя ва ҳифз менамояд.

Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар баробари ҳуқуқҳои асосии шаҳрвандон ҳуқуқ ба моликиятро мустаҳкам кардааст. Мутобиқи м. 32 Конститутсия ҳар кас ҳақ дорад соҳиби моликият ва мерос бошад. Давлат ҳифзи баробари ҳамаи шаклҳои моликият, аз ҷумла моликияти хусусиро кафолат медиҳад (м. 12. Конститутсияи ҶТ).

Пушида нест, ки амнияти иқтисодӣ ҳамчун ҷузъи калидии амнияти миллӣ ба ҳисоб рафта, косташавии он ба тамоми соҳаҳои хоҷагии халқ таъсири манфӣ мерасонад ва манфиатҳои иқтисодии шахс, ҷамъият ва давлатро маҳдуд месозад. Ҳимояи муносибатҳои ҷамъиятии молумулкӣ яке аз асосҳои устувори

таъминоти муътадили амали иқтисодиёти давлат ба шумор меравад. Тавре Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми худ ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23 декабри соли 2022 «Дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии ҷумҳурӣ» иброз намуданд, барои нигоҳ доштани рушди босуботи иқтисодӣ, таъмин намудани устувории молияи давлат, афзоиши даромад ва баланд бардоштани самаранокии буҷет заминаи зарурии қонунгузорӣ фароҳам оварда шуда, корҳо дар самти мукаммал гардонидани низоми миллии молия ва андоз идома дорад.

Бинобар ин, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади таъмини амнияти иқтисоди миллӣ асосҳои устувори ҳуқуқӣ ва таҷрибаи ҳуқуқтатбиқкунии муайян мавҷуд буда, ин раванд, аз ҷумла тавассути амалигардонии чораҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ, ҳамчун роҳҳои ҳифзи ҳуқуқу озодиҳои шаҳрвандон, манфиатҳои ҷамъият ва давлат аз таҷовузҳои ҷиноятӣ, татбиқ карда мешавад.

Дараҷаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия ба дастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд:

1. Объекти бевоситаи азонихудкунӣ ё исрофкорӣ қисми объекти намудӣ – муносибатҳои моликиятӣ буда, пурра бо он мувофиқ шуда наметавонад. Объекти бевоситаи азонихудкунӣ ё исрофкорӣ ин муносибатҳои мушаххаси моликиятие мебошанд, ки байни молики мушаххаси молу мулк ва шахсони дигар, ки уҳдадоранд доираи ҳуқуқҳои молу мулки ӯро халалдор насозанд, ба ҳисоб меравад. (саҳ. 15 диссертатсия).

2. Матни эзоҳи м. 244 КҶ ҶТ бо матни забони русии он мувофиқат намекунад. Чункӣ, дар матн бо забони русӣ ибораҳои «изъятие и (или) обращение» омадааст, ки тарҷумаи тоҷикии он бештар бо «гирифтан (ситонидан) ва (ё) гузаронидани (табдил додан) «мувофиқ мебошад. Аз руй пешниҳод мешавад, ки дар қ. 1 эзоҳи м. 244 КҶ ҶТ ибораҳои «гирифтан ва (ё) ситонидани молу мулки ғайр» бо ибораҳои «гирифтан ва (ё) гузаронидани молу

мулки ғайр «иваз карда шавад, ки ин бештар бо матни он бо забони русӣ мувофиқ мебошад. (саҳ. 17-18 диссертатсия).

3. Тағйиротҳои ҷиддӣ дар қонунгузории ҷиноятӣ пас аз қабули Асосҳои қонунгузории Иттифоқи ҶШС ва ҷумҳуриҳои иттифоқ аз 25 декабри соли 1958 ба вуқуъ пайвастанд. Аммо тағйиротҳои куллӣ дар масъалаи ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидан барои кирдорҳои хавфноки ҷамъиятии ба муқобили моликият равонагардида, аз ҷумла барои азонихудкунӣ ва исрофкорӣ танҳо пас аз ба қувваи қонунӣ даромадани КҶ ҶТ соли 1961 ба вуҷуд омаданд. (саҳ. 47 диссертатсия).

4. 17 феврали соли 1996 бо қарори Ассамблеяи байнипарлумонии давлатҳо – иштирокчиёни Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил Кодекси моделии ҷиноятии давлатҳои аъзои ИДМ қабул гардид, ки он санади қонунгузории тавсиявӣ ба ҳисоб мерафт. Кодекси мазкур ҷавобгариро барои азонихудкунӣ ва исрофкорӣ чун дигар шаклҳои тасарруф новобаста аз шакли моликият дар як модда мустаҳакам менамуд.

Ғайр аз ин, Кодекси моделии ҷиноятӣ таркиби ҷинояти тасарруф бо роҳи суиистифода аз мақоми хизматиро аз таркибҳои азонихудкунӣ ё исрофкорӣ ҷудо намуда, онро дар моддаи алоҳида муқаррар менамуд: тасарруфи молу мулки ғайр бо роҳи суиистифода аз мақоми хизматӣ (қ. 1 м. 242).(саҳ. 49-50 диссертатсия).

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда. Дар рисола асосонок карда шудааст, ки тарафи субъективии азонихудкунӣ ё исрофкорӣ бояд онро ба ҳисоб гирифт, ки ин ҷиноятҳо дар шахси гунаҳгор мавҷуд будани ангезаи ғаразро талаб менамояд, чунки ҷиноятҳои мазкур танҳо бо қасди бевосита содир мешаванд, ки барои бо роҳи ғайриқонунӣ гирифтани молу мулки ғайри ба гунаҳгор бовар карда супоридашуда ё дар ихтиёрашбуда бо мақсади ройгон ба фоидаи худ ё бо мақсади ғаразнок ба шахсони дигар додани он равона шудааст. Бинобар ин, шахс дар содир намудани тасарруф гунаҳгор дониста намешавад, агар молу мулки

ғайрро на аз рӯйи ангезаи ғараз, балки бо ҳавасмандии шахсӣ ё фаҳмиши нодурусти манфиатҳои хизматӣ, инчунин барои истифодабарии муваққатӣ бо минбаъд баргардонидани он гирифта бошад.

Ҳамин тариқ, аломатҳои тарафи субъективии азонихудкунӣ ё исрофкориро дида баромада, ба чунин хулосаҳо омадан мумкин аст, ҳангоми азонихудкунӣ гунаҳгор дарк менамояд, ки бо мақсади ғаразнок ғайриқонунӣ ва ройгон молу мулки ғайри ба ӯ бовар карда супоридашуда ё дар ихтиёрашбударо ба моликияти худ табдил дода истодааст, фаро расидани оқибатро дар намуди бо мақсади ғаразнок ғайриқонунӣ ва ройгон гирифтани чунин молу мулкро ба фоидаи худ пешбинӣ менамояд, хоҳони ба вуқӯъ омадани чунин оқибат мебошад. Ҳангоми исрофкорӣ бошад қасди шахс дар он ифода мегардад: гунаҳгор дарк менамояд, ки бо мақсади ғаразнок ғайриқонунӣ ва ройгон молу мулки ғайри ба ӯ бовар карда супоридашуда ё дар ихтиёрашбударо ба фоидаи худ ё шахси дигар бегона карда истодааст, фаро расидани оқибатро дар намуди бо мақсади ғаразнок ғайриқонунӣ ройгон ба фоидаи худ ё шахси дигар гузаронидани чунин молу мулкро пешбинӣ менамояд ва хоҳони фаро расидани чунин оқибат мебошад.

Ба ғайр аз шакли гуноҳи қасдона дар намуди қасди бевосита тарафи субъективии таркиби ҷинояти барассишаванда бо мақсади ғаразнок тавсиф мегардад. Мақсади ғаразнок дар он ифода мегардад, ки гунаҳгор молу мулки ғайрро барои ба даст овардани фоидаи молу мулкӣ ба манфиати худ ё шахсони дигар табдил медиҳад.

Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки асарҳои нашршудаи муаллифро омӯзгорони муассисаҳои таълимӣ ва мақомотҳои ҳифзи ҳуқуқи кишавар, аз ҷумла дар Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Академияи Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон, факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, Донишгоҳи славянии Русия ва Тоҷикистон, ҳангоми хондани лексияҳо ва гузаронидани машғулиятҳои семинарӣ (амалӣ) бо донишҷӯён, магистрантҳо ва аспирантҳо, истифода мебаранд. Тавсияҳои дар

диссертатсия овардашуда барои мукаммалгардонии қоунунгузории амалкунандаи ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, истифода карда мешаванд.

Аҳаммияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо. Аҳаммияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот дар он ифода мегардад, ки хулосаҳои назариявиро, ки дар натиҷаи таълифи таҳқиқоти диссертатсионӣ ба даст оварда шудаанд, метавон дар омӯзиши минбаъдаи масъалаҳои назариявӣ ва амалии азонихудкунӣ ё исрофкорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар давлатҳои хориҷ истифода бурд. Натиҷаҳои таҳқиқот дар фаъолияти қонунгузорӣ ва мақомотхои дахлдори ҳифзи ҳуқуқ ва судҳо метавонанд истифода карда шаванд. Маводи таҳқиқоти диссертатсионӣ метавонад дар фаъолияти омӯзгорӣ барои таълими фанҳои таълимии «Ҳуқуқи ҷиноятӣ», «Ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ» ва «Криминология», «Бандубасти ҷиноятҳо ба муқобили моликият» ҳамзамон барои гузаронидани семинарҳо, конфронсҳо ва мизҳои мудаввари илмӣ ва корҳои амалӣ муфид хоҳанд буд.

Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Оид ба муҳтавои диссертатсия муаллиф 7 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 3 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти ҶТ ва 4 мақолаи илмӣ дар нашрияҳои ватанӣ ва хориҷӣ ба нашр расонида шудаанд. Теъдоди маводи чопшуда ба банди 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, №267 (бо тағйиру иловаҳо аз 26 июли соли 2023, №295) тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Эродҳо ба диссертатсия. Дар баробари ҷанбаҳои мусбати рисола дар он баъзе ҳолатҳои баҳснок ҷой дорад. Масалан:

1. Муаллиф баён менамояд, ки “Дар мавриди таҳлил намудани ҷинояти азонихудкунӣ ё исрофкорӣ мумкин аст, молу мулки ғайриманқул ҳамчун предмети он эътироф шавад, чунки дар таҷриба ҳолатҳое ба назар мерасанд, ки молу мулки ғайриманқули ба гунаҳгор муваққатан бовар карда супурдашуда ва

ё дар ихтиёраш қарордошта бо роҳи тартиб додани ҳуҷҷатҳои расмии ҳуқуқдиҳанда (мисол, ваколатнома бо ҳуқуқи бегона кардани молу мулк) дар номи худи гунаҳгор ва ё намояндаи ӯ барасмияти ҳуқуқӣ дароварда мешавад”. Чунин андешаи муаллиф баҳснок мебошад, чунки дар ҳолати зикршуда, яъне бо роҳи тартиб додани ҳуҷҷатҳои расмии ҳуқуқдиҳанда тасарруф намудани молу мулк таркиби ҷинояти қаллобиро ташкил медиҳад.

2. Ба андешаи муаллиф оиди он ки “аз ҷиҳати ҳуқуқӣ ба расмият даровардани ваколатҳои шахсе, ки ба ӯ молу мулк бовар карда супорида мешавад, барои субъекти азонихудкунӣ ё исрофкорӣ эътироф намудан аломати ҳатмӣ ҳисоб намешавад” (саҳифаи 139 диссертатсия) розӣ будан мушкил аст. Зеро агар мафҳуми бовар карда супорида шудани молу мулкро ба муносибатҳои ба боварӣ асосёфта, ки тавассути ягон ҳуҷҷати додани молу мулк ба соҳибӣ, истифода ё ихтиёрдорӣ мустаҳакам нашудааст, паҳн намоем, пас сарҳади байни азонихудкунӣ ва қаллобӣ аз байн меравад. Бинобар ин чунин андешаи муаллиф қобили қабул буда наметавонад.

3. Дар саҳифаи 133 диссертатсия муаллиф баён медорад, ки “мутобиқи м.м. 175 ва 992 Кодекси мадании ҶТ шартномаи нигаҳдорӣ байни шаҳрвандон мумкин аст ба таври даҳонӣ баста шавад, агар арзиши молу мулки барои нигаҳорӣ супоридашаванда аз андозаи бо қонун муқарраргардидаи нишондиҳанда барои ҳисобҳо камтар аз бист маротиба бошад”. Вале чунин гуфтаҳо ба муқаррароти моддаҳои мазкури Кодекси мадании ҶТ мувофиқат намекунад. Зеро дар м. 175 Кодекси маданӣ сухан дар бораи аҳдҳое меравад, ки мумкин аст дар шакли хаттии одӣ баста шаванд.

Эродҳое, ки дар боло зикр шуданд, аз лиҳози илмӣ мубоҳисавӣ буда, ба комил будани рисолаи номзади Акмалзода Нодирхон Носир таъсири манфӣ намерасонанд. Онҳо аз он шаҳодат медиҳанд, ки масъалаҳои баррасинамудаи муаллиф мубрам буда, метавонанд диққати муҳаққиқонро ба худ ҷалб намоянд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Диссертатсияи Акмалзода Нодирхон Носир дар мавзуи «Азонихудкунӣ ва исрофкорӣ: ҷанбаҳои ҷиноятӣ-ҳуқуқӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08 – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ ба талаботҳои бандҳои 31 ва 33 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, № 267 (бо тағйиру иловаҳо аз 26 июли соли 2023, №295) тасдиқ шудааст, мутобиқат дорад. Диссертатсия кори илмӣ-тахассусии анҷомёфта буда, аз ҷониби унвонҷӯ мустақилона таҳия шуда, сатҳи навгонӣ ва дар шароити ҷумҳурӣ татбиқшаванда буданро дорад. Натиҷа ва нуктаҳои илмии ба ҳимоя пешниҳодшуда метавонанд дар назарияи ҳуқуқи чиноятӣ, такмили қонунгузорӣ ва раванди таълим дар муассисаҳои таҳсилоти олии ҳуқуқшиносӣ ба таври васеъ истифода шаванд, ки онҳо саҳми шахсии унвонҷӯро нишон медиҳанд.

Қисмати хотимавӣ:

Аз омӯзиши матни диссертатсия ва автореферати Акмалзода Нодирхон Носир дар мавзуи «Азонихудкунӣ ва исрофкорӣ: ҷанбаҳои ҷиноятӣ-ҳуқуқӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08 – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ хулоса баровардан мумкин аст, ки таҳқиқоти довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ пурра ба талаботи муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ ҷавобгӯ мебошад.

Натиҷаҳои ба дастовардаи муаллиф барои рушди илмҳои ҳуқуқшиносӣ, ба монанди ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология ва соҳаҳои дигари ҳуқуқ мувофиқу созгор буда, боис мегарданд, ки падидаи мазкур дар илми ҳуқуқшиносии ватанӣ такмил ёбад. Дар маҷмуъ, пешниҳод ва дастовардҳои муаллиф барои рушди қонунгузорӣ, фаъолияти мақомоти дахлдори давлатӣ ва такмили соҳа аҳаммияти муҳим доранд. Ҳамзамон, хулоса ва натиҷаҳо метавонанд ҳангоми таҳия ва татбиқи барнома, стратегия ва консепсияҳои давлатӣ истифода шаванд. Маводи

диссертатсия ҳангоми тадриси фанни ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология ва ҳангоми иҷрои корҳои мустақилона, навиштани рисолаҳои дипломӣ, магистрӣ ва диссертатсияҳо метавонад ба таври васеъ мавриди истифода қарор гиранд, ки ин ҷанбаҳои мусбати кори Акмалзода Нодирхон Носирро нишон медиҳанд. Дар умум, диссертатсияи Акмалзода Нодирхон Носир сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08 – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ мебошад.

Бояд иброз намуд, ки тақризи мазкур бо дарназардошти бандҳои 71 ва 72 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 (бо тағйиру иловаҳо аз 26 июли соли 2023, №295) тасдиқ шудааст, омода гардидааст.

Муқаррризи расмӣ:
Дар ихтиёри кадрҳои Хадамоти давлатии
"Муҳофиза"-и ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон,
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
полковники милитсия Одиназода Н.С.

Имзои Н.С. Одиназодаро тасдиқ мекунам:
Садори Шуъбаи кор бо ҳайати шахсӣ ва
корҳои ташкилии воҳидҳои Хадамоти давлатии
"Муҳофиза"-и ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон,
майори милитсия Атозода Т.О.
«11» 11 2024 с.

Суроға: 100047, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш.Душанбе, куч. Н.Қарабоев, 54
телефон: +992 221-00-00;
почтаи электронӣ: odinaev1977@yandex.ru